Володимир Левицький

(Василь Лукич).

Минає сорокліте літературно редакційної діяльности чоловіка, котрий чимало тяжкої, невдячної праці вложив в наш просвітний і літературний рух вісімдесятих і девятьдесятих років, людини, для якої характеристики десить сказати, що богато знайдеть ся одиниць серед української суспільности, які стрінувши ся з ним в товаристві, розговорюючи з реєнтом Володимиром Левицьким, аж опісля довідують ся, що се той, котрого знали і привикли називати Василем Лукичем.

Як під псевдонімами та криптонімами скривало ся його дійсне імя і прізвище, так крили ся поред очима загалу розміри його муравельної праці, яку він попри свої тяжкі, фахові заняття складав на національнім жертвеннику.

Ніхто, хоч би і найсовістнійший дослідник його літературної діяльности не в силі дати точний її образ. Бо хто в силі почислити ті розмови, які вів Василь Лукич не для своєї приємности, не для удержаня дружних чи товариських відносин, а для приєднаня одиниць до літературної праці? Ледви чи знайдеть ся хто, що зміг би зробити показчик його листів, яких тисячі написав він не у власних особистих чи фахових справах, а в справах загальних, редакційних.

Знаменитими є слова в сильветці Василя Лукича, поміщеній д ром В. Щуратом в першім числі „Зорі" в 1896 р. Ось вони: „Я сам не довго мав приємність переписувати ся з Василем Лукичем, але се можу сказати, що найменша моя картка не остала без відповіди, і то відповіди скорої, обширної, прихильної. Те саме чув я теж від многих, многих осіб. Як обширна мусіла бути та переписка, о тім можу догадувати ся на основі того, що один з листів В. Лукича, писаний до мене з початком цвітня, назначений порядковим числом 100."

Коли редакційна праця, хоч впливова, навіть серед народів, що мають високо розвинену літературу, не належить до найприємнійших, коли праця українського редактора в нинішних часах незавидна, то праця редактора українських видавництв у 80 их роках була прямо пожертвованєм.

Вже поминаючи навіть се, що не давала матеріяльних користий, вона серед невишколених ще в літературній праці робітників робила чимало ворогів, а серед ворогів української ідеї викликувала глум і насміхи.

Коли новочасний редактор, приступаючи до видавництва, розпоряджає якоюсь касою та може після своєї вподоби перебирати в редакційній теці, то редактор українського видавництва в тих часах, коли літературний рух тільки що пробуджував ся, беручи ся до редаґованя, знаходив і касу і теку пустими. Треба було бути добрим економом та не аби яким знавцем людий, бо треба було і обтинати видатки і серед кружка знакомих відгадувати літературний хист, а відгадавши, ужити цілої сили вимови, щоби спонукати людину, що про свій хист сама може нічого не знала, щоби взяла за перо. А яким тонким дипльоматом мусів бути редактор, коли перша проба пера винайденої ним одиниці не повела ся? Яких чемних, розумних і переконуючих слів мусів він уживати, щоби не зразити і з прихильника не зробити неприхильника, або може не і загнати у ворожий, протинародний табор.

Се, що сказано загально про становище, прикмети і долю українського редактора 80-их років, се тільки слаба, невдачна сильветка прикмет Василя Лукича.

Якби хто жадав короткої його характеристики, то можна би відповісти: Се наскрізь ідеаліст, що не вдоволяв ся мріями та гарними фразами, а умів закотити рукави і взяти ся до реальної, буденної, чорної праці, не шукаючи користи та розголосу, а вдоволяючи ся свідомістю, що у великім будинку відродженя українського народу чимало цегол, ліплених його руками, і то цегол, що ізза своєї тривкости і викінченя увійшли в фундамент будівлі.

Переживають ся отсі типи, але як-раз тому вони і вельми дорогі нам...

Се не славословіє, не похвальний хим, а сущна правда, якої стійність може провірити кождий, хто схоче хоч на хвилю перенести ся думкою в часи сорок літ тому назад і хоч побіжним, коротким оглядом обійме час аж до нинішних часів. Не маємо наміру подати точний образ діяльности Василя Лукича, се полишаємо фаховим літератам. Хочемо тільки в 40 літні роковини його діяльности начеркнути сильветку сего вельми заслуженого літерата редактора.

(Дальше. буде.) **о. Т. Лежогубський.**

Володимир Левицький

(Василь Лукич).

(Дальше).

Побачив світ 2. вересня 1856 р. в Белзци, повіту золочівського, яко син місцевого священика о. Луки. До шкіл людових ходив в ріднім селі, а до гімназії в Бережанах.

Вже в часах школярських умів він гуртувати в Бережанах своїх товаришів, умів кермувати їх думками-мріями не внішними ознаками свого українства, а своєю лагідністю, працею, ідейністю та інтеліґенцією.

Ся прикмета „уміти гуртувати" — се одна з найхарактеристичнійших його черт, яка дуже помагала йому при пізнійшій редакторській праці.

При зложеню іспиту зрілости в Бережанах записав ся Володимир Левицький на правничий виділ, але молодого правника тягнуло все до письменства і тому дуже пильно слухав він викладів української літератури і історії. Було се в тім часі, коли в академічнім Товаристві „Академіческій Кружок" почали змагати ся два противні напрями, український і москвофільський. В тім часі починає ся літературна діяльність Володимира Левицького.

В р. 1875 помістив він в „Ластівці" два оповіданя п. з. „Музика у вовчій ямі" і „Премудрий Жид", а відтак в двох числах загадки. „Кружок" став видавати місячник п. з. „Другъ", якого редактором до 1876 року був Антін Дольницький. „Другъ" був видаваний в дусі москвофільськім.

Під впливом листів Драгоманова з рр. 1875—76 зайшла в дусі редакційного комітету велика зміна, до якої причинили ся члени „українських громад", а між иншими Володимир Левицький, який брав вже тоді чималу участь в редакції „Друга". В редакції став перемагати український напрям і „Другъ" став виходити чим раз чистійшою народною мовою.

В році 1876 видав „Кружок" альманах „Днѣстрянку", якого редакцію між иншими віддано також Володимирови Левицькому.

По скінченю прав в 1880 р. вступив В. Левицький до суду, але по трьох літах перевіс ся до нотаріяту. В 1882 р. одружив ся з Ольгою Гузарівною, а зложивши нотаріяльний іспит, став субститутом в Станиславові.

В тім самім році помістив він в „Зорі" розвідку про народну поетку Марусю Гордіївну Чурай, в 1881 р. впорядкував „Руську Антольоґію", а в 1883 р. зредаґував книжочку Товариства „Просвіта" п. з. Оповіданя К. Михайлишина, яку однак ц. к. прокураторія сконфіскувала. В тім часі став він також членом виділу Товариства „Просвіта" і з того часу ніколи не позабував про нього.

В 1887 р. зредаґував В. Левицький альманах „Ватра", виданий коштом „Руського Касина" в Стрию. „Ватра" визначала ся добором матеріялу, ріжнородністю та свіжостю змісту. Сам він помістив в ній кромі кількох „звісток і заміток" статю про „Угорську Русь".

Від року 1881 став В. Левицький редактором календарів Товариства „Просвіта", для яких кромі інформаційних частий зладив переклади або переробки 11 оповідань. Він зредаґував 6 календарів „Просвіти", а з чотирох видав осібні відбитки літературних частий п. з. „Квітка", „Левада", „Рідна стріха" і „Рідний Зільник".

Кромі сеї редакторської праці, написав В. Левицький житеписи і очерки діяльности десяти наших громадян, що визначали ся в просвітнім і суспільнім житю, та чотири статі етнографічного змісту.

В 1885 р. видає спільно з Юліяном Сельським „Руський правотар домовий". Се перша книжка в тій области. Побіч великої стійности правничої та популярности, що признає рецензент виданя д р Кость Левицький в 1 ім числі „Правничої Часописи", визначує ся „Правотар" і сим, що є писаний чистою, народною мовою. Скільки роботи треба було вложити в отсю працю, може зрозуміти хиба той, що сам мусів ломати язикові трудности при праці фаховій, яка не мала перед собою ще ніякої дотичної літератури в українській мові.

Незвичайно цінними є його критичні статі п. з. „Закордонська Русь" („Зоря" 1884 р.) і „Павло Полуботок, наказний Гетьман України. Трагедія Осипа Барвінського" („Діло" 1887 р.). Не менше цінними є його публіцистичні статі та бібліографічні замітки, поміщувані в „Ділі", „Зорі", „Правді" та в видавництвах Товариства „Просвіта".

(Конець буде.) **о. Т. Лежогубський.**

Володимир Левицький

(Василь Лукич).

(Конець).

Ставши нотаріяльним субститутом в Станиславові, навязав Василь Лукич незвичайно живу переписку з закордонними та буковинськими Українцями. В р. 1890 переняв редакцію „Зорі", яку вів аж до 1896 р. Його зносинам з закордонними Українцями завдячуємо, що в „Зорі" чим раз частійше стали появляти ся твори закордонних Українців, як Глібова, Куліша, Мордовця, Щоголева, Старицького, Кропивницького, Лисенка, Самійленка, Чайченка, Олени Пчілки, Лесі Українки, М. Комаря та Кримського і инших. В часі свого редакторства видав Лукич около 50 творів з української белетристики, між иншими повне виданє творів Стефана Руданського. За його редакції стала „Зоря" справдешнею літературною часописю, яка знаходила ся майже в кождім свідомім, українськім домі.

В 1897 р. одержує В. Левицький нотаріят в Винниках під Львовом. Численні заняття фахові приневолили його на якийсь час відтягнути ся від літературної праці, а звернути ся більше до праці серед того гурта людий, серед яких прийшло ся йому жити, а то тим більше, що бачив конечну її потребу. Хто знає хоч трохи відносини підльвівського села та вплив великої фабрики на українське населене, сей зрозуміє значінє такої домашної праці. Десять літ був В. Левицький головою читальні Товариства „Просвіта" в Винниках, яка за його управи придбала чимале майно, а в 1900 р. став головою львівської філії „Просвіти". Вскорі показали ся овочі його тихої, невсипучої праці. Всім нам ще свіжо стоять в памяти і величавий сокільський здвиг з нагоди посвяченя прапора винницького „Сокола" і не менше торжественне посвячене памятника Т. Шевченка в Винниках.

Се були справдешні докази сильно розбудженої свідомости мешканців Винник. А тим, що будив її, тим, що в сю працю клав свою душу, попри инших, був нотар Володимир Левицький.

Знаменні є слова одного Росіянина з часів інвазії, який, стоячи перед памятником Шевченка в Винниках, почув, як якась жінка, щоби приподобати ся йому, стала нарікати в польській мові, кажучи, по що то Українці викинули тілько гроша на отсей памятник, адже ж Москалі і так „скасують" його. Він сказав: „І ти згинеш і ви всі згинете, а він буде стояти". І стоїть, хоч понад ним перейшла повінь російських війск, стоїть, щоб дати свідоцтво, що має право там стояти, бо се його рідня, се його українська земля!

Інвазія не пощадила Василя Лукича. Филі війни викинули його насильно знов у Львів, Та ледви уступили російські війська, ледви війшли австрійські знов до Львова, як у нотаря Володимира Левицького пробудив ся Василь Лукич, який велів йому простісенько йти до давної, любої „Просвіти" та спитати її, чи не потребує його помочі. І „Просвіта" справді потребувала редактора для своїх видавництв, бо редактор в передвоєнних часів опинив ся в російській неволі. Послухав голосу „Просвіти" Василь Лукич, закотив рукави і взяв ся до тричи незавидної по інвазії редакторської праці, а члени та прихильники Товариства „Просвіта" побачили невдовзі книжочки, які змістом та внішнім виглядом перейшли їх очікуваня. Побачили календар на рік 1916, який попри свій справді гарний вигляд, вирізняв ся ріжнородністю і актуальністю змісту, побачили календар на рік 1917, якому подібного не богато знайде собі рівних. А тим, хто подав йому зверхний вигляд, хто зладив його часть інформаційну, хто повишукував авторів, розкинених нині і по стрілецьких ровах і по таборах, і по Відни і по всіх усюдах австрійської монархії, є знов той сам з вісімдесятих років Василь Лукич".

Хоча минуло йому вже шістьдесять літ, він той сам ідеаліст з сімдесятих років, що береть ся знов за реальну роботу, не для користи, не для розголосу, а тому, що ся робота мусить бути зроблена, а нема кому зробити. Береть ся за роботу з одушевленєм молодця і викінчує її по мистецьки з досвідом ветерана літературної праці. Він знов тим самим звісним на цілій Україні, поважаним всіми Василем Лукичем.

Найже ж працює ще довго-довго на рідній ниві, най заховає на все свою молодечу вдачу, а літа най переходять над ним, не полишаючи знаку ні на його здоровлю, ні на вдачі.

Отсе желаня українського загалу в сорокліте його літературної праці.

о. Т. Лежогубський.